

Københavns Universitet

Migrationsnarrativer

Olwig, Karen Fog

Published in:
Kulturstudier

Publication date:
2010

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Olwig, K. F. (2010). Migrationsnarrativer: Fortællinger om den gode slægtning blandt vestindiske kvinder. Kulturstudier, 2(December), 119-139.

Karen Fog Olwig, professor ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet, har i mange år benyttet livshistorieinterviews i udforskning af caribiske migrationsprocesser. Hendes seneste bogudgivelser inkluderer artikelsamlingen *Caribbean Narratives of Belonging: Fields of Relations, Sites of Identity*, London: Macmillan, 2005, red. med Jean Besson, og monografien *Caribbean Journeys: An Ethnography of Migration and Home in Three Family Networks*. Durham, NC: Duke University Press, 2007. Email: karen.fog.olwig@anthro.ku.dk

MIGRATIONSNARRATIVER:

Fortællinger om den gode slægtning blandt vestindiske kvinder

Siden slaveriets ophør midt i 1800-tallet har Caribien været præget af en stærk migrationstradition. Forskere har påvist, at denne tradition har fået næring af historier om den succesrige returnmigrant, som rig på penge og materielle goder vender tilbage efter år i udlandet. I denne artikel argumenterer jeg for, at disse historier indskrives i et 'mandligt' narrativ, der primært fokuserer på muligheden for at opnå social og økonomisk mobilitet gennem migration. Gennem en analyse af livshistorieinterviews med kvindelige returnmigranter på den vestindiske ø Nevis viser jeg, at der parallelt med det mandlige narrativ findes et komplementært 'kvindeligt' narrativ, som omhandler den gode slægtning, der udvandrer for at hjælpe familien i hjemlandet ved forsendelser af penge, tøj og andre materielle goder. Denne migrant kan derfor vende tilbage som et højt respekteret familiemedlem til trods for de beskedne materielle ressourcer, vedkommende selv besidder. Selv om de to narrativer knytter sig til henholdsvis mænd og kvinder, drager både mandlige og kvindelige migranter på dem, afhængigt af deres særlige erfaringer i udlandet og de specifikke aspekter af deres liv de beretter om. Analysen peger på, at narrativerne ikke er faktuelle redegørelser for migrantforløb, men snarere kulturelt specifikke måder hvorpå migranter skaber mening og sammenhæng i deres liv. Ikke desto mindre er narrativerne med til at præge de forventninger og erfaringer, der knytter sig til migration, og de spiller derfor en vigtig rolle i de migrationsprocesser, der rent faktisk finder sted.

Narrativer om migration

Et yndet emne i fortællinger er rejser til ukendte steder og de mange oplevelser, den rejsende har haft. En særlig variant af sådanne fortællinger er historier om migration til fremmede lande og de muligheder, der ligger inden for rækkevidde for den, der er villig til at drage ud i den store, ukendte verden. Forskere har påpeget, at sådanne historier er helt centrale i migrationsprocesser. I Caribien, hvor det er almindeligt for unge at migrere for at arbejde i udlandet, har traditionen for at migrere således fået næring af beretninger om den 'succesrige migrant', der cirkulerer blandt potentielle og aktuelle migranter. Flere forskere har peget på, at disse historier indskriver sig i et overordnet narrativ,¹ der omhandler, hvordan man udvandrer som fattig fra sin hjemø, men gennem flid, hårdt arbejde og dygtighed klarer sig så godt i udlandet, at man kan vende tilbage til hjemøen, bygge et stort hus og leve et komfortabelt, bekymringsfrit liv til sine dages ende.² Som migrationsforskeren Margaret Byron har bemærket, har narrativet om den 'succesrige migrant' opmuntret generation efter generation af vestindere³ til at prøve lykken i udlandet, ligesom det har "*hjulpet mange migranter gennem vanskelige tider i fremmede lande*".⁴ Narrativet om den succesrige migrant har endda været så stærkt, at det ofte helt har overskygget historier om vanskelige kår i udlandet med det resultat, at udvandring er fortsat til bestemte destinationer længe efter at de gode økonomiske muligheder, der oprindeligt tiltrak migranter, ikke længere eksisterer. Narrativet har så at sige levet et eget liv i det transnationale fællesskab, der forbinder migranter i forskellige destinationer med hinanden såvel som med deres hjemø.

I min egen forskning i caribisk migration er jeg ofte stødt på narrativet om migranten, der vender succesrig tilbage, og jeg kan således også bekræfte, at det har spillet en nøglerolle i den caribiske migrationstradition. Men min forskning viser samtidig, at det aldrig har stået alene. Narrativet om den materielt succesrige migrant danner ramme om en 'mandlig' fortælling,⁵ som mange kvinder ikke kan identificere sig med. I tidligere analyser af livshistorieinterviews med caribiske migrantkvinder⁶ har jeg således påvist, at disse kvinder giver udtryk for en anden forestilling om den succesrige tilbagevenden end den, der repræsenteres i det mandlige narrativ. I stedet for at lægge vægt på materielle præstationer og evnen til at bygge et imponerende hjem, hvor man kan bo som rig returnmigrant, peger disse kvinder på det vigtige i at migranten er et godt familiemedlem, der ikke bare tænker på egen succes, men også sikrer den tilbageværende families velfærd gennem regelmæssige forsendelser af penge og materielle goder. Det gavmilde familiemedlem kan måske ikke vende tilbage som rig migrant, men vil til gengæld få en varm velkomst i familiens hjem som den gode og loyale slægtning. Historierne om den gode datter, søster eller mor, der migrerer for at hjælpe den tilbageværende familie, giver mening til ikke bare kvindernes udvandring, men også til de

liv, de lever i udlandet og deres ønske om tilbagevenden. De repræsenterer derfor et narrativ i egen ret, som lægger vægt på andre værdier og præstationer end det mandlige narrativ om den materielt succesrige migrant.

Jeg ønsker dog ikke at give indtryk af, at der eksisterer to vidt forskellige narrativer om henholdsvis mandlige og kvindelige migranter. Mit ærinde er snarere at vise, at der er to narrativer, der afspejler dominerende sociale og moralske værdier, som primært forbindes med henholdsvis mænd og kvinder – nemlig synlige materielle gevinster og social status i det større samfund for mændenes vedkommende, støtte og hjælp til familien og social anseelse som gode slægtninge i det lokale miljø for kvindernes vedkommende. Kvinder (og mænd) kan drage på begge narrativer og de værdier, de er forbundet med, afhængigt af den konkrete situation de befinder sig i, hvilken del af deres migranthistorie de beretter om, og de særlige sociale og økonomiske betingelser de har haft som migranter.

Migration og familie

Caribien er et af de steder i verden, der har været mest præget af migration. Få år efter at området blev opdaget af Columbus, uddøde den oprindelige indianske befolkning, og europæerne begyndte at importere afrikanere som erstatning for den indfødte befolknings arbejdskraft. Da store sukkerplantager blev anlagt på de caribiske øer fra 1620'erne, indledtes en storstilet transatlantisk slavehandel, der fortsatte i ca. 200 år og førte over 3 millioner afrikanere til Caribien.⁷ De afrikanske slaver var stavnsbundet på deres ejeres plantager, og så snart de fik deres frihed midt i 1800-tallet,⁸ begyndte de derfor at søge bedre sociale og økonomiske muligheder andre steder. Det at kunne migrere blev på mange måder indbegrebet på friheden til at råde over eget liv og egen tilværelse.⁹ De tidligste udvandring var rettet mod andre caribiske øer; senere i 1800-tallet rejste mange til Syd- og Mellemamerika; fra omkring århundredeskiftet til Nordamerika, og fra midt i 1900-tallet til Europa. Man kan sige, at der i Caribien er blevet etableret så stærk en migrationstradition, at man nærmest kun har kunnet forestille sig et bedre liv gennem migration.¹⁰

Der er imidlertid, som nævnt ovenfor, forskelle på, hvordan dette bedre liv forestilles og søges virkeliggjort, som kan knyttes til det caribiske familiemønster og kønsroller inden for dette.¹¹ I de caribiske samfund er den europæiske kernefamilie et vigtigt ideal, som går ud på at faderen er familiens overhoved, der forsørger kone og børn, mens moderens primære rolle er at være omsorgsgiver. Faderens forsørgerevne – og hermed hans sociale status i det omgivende samfund – måles i vid udstrækning på hjemmets materielle standard, familiemedlemmernes påklædning, børnenes stabile skolegang (som betyder, at de ikke bliver benyttet som billig arbejdskraft) og moderens mulighed for at vie sig til hjemmet i stedet for at påtage sig lønarbejde.

For langt de fleste mænd ligger dette ideal imidlertid langt uden for deres økonomiske formåen på hjemøen, hvor de har haft en begrænset indtægt gennem jordbrug, fiskeri og forskellige former for lavtlønnet lønarbejde. I stedet for at etablere sig i egen familie er mange mænd derfor blevet boende i deres barndomshjem, men er samtidig indgået i mere eller mindre faste forhold til kvinder og de børn, der måtte resultere fra dem. Historier om det store udland, hvor man kan tjene nok til at vende tilbage med et sikkert økonomisk grundlag, der bl.a. gør det muligt at bygge eget hus, har overbevist mange om at migrere. Nogle er vendt tilbage og har bygget deres eget hus, ofte efter mange år i udlandet. Men mange er endt med at blive i udlandet og har efterhånden mistet kontakt med familien på hjemøen. Mens narrativet om den materielt succesrige returnemigrant formelt set kan betragtes som udtryk for mænds ønske om at vende tilbage for at etablere sig med eget hus og hjem, og således vinde social anerkendelse i det lokale samfund, kommer manges migrationshistorier reelt til at handle om et projekt, der aldrig blev fuldført. Vanskeligheden ved at leve op til idealet om den gode familiefar i Caribien medfører ofte, at mændene vælger at bosætte sig i migrationsdestinationen, og den ønskede tilbagevenden bliver derfor aldrig realiseret.

For de mange kvinder, der har siddet tilbage med børn og forældre, der kun i begrænset omfang forsørges af fædre og sønner, har migration også udgjort en udvej på en vanskelig situation. Men mens mændene formodes at migrere for at skaffe de nødvendige ressourcer, så de kan vende tilbage som selvstændigt familieoverhoved i eget hjem, forventes kvinderne at migrere som 'gode slægtninge', der påtager sig ansvaret for forældres, børns og andre familiemedlemmers omsorg og forsørgelse. Det er evnen til at varetage disse opgaver, der lægges vægt på i det kvindelige narrativ om den gode slægtning.

Livshistorier

Jeg har i en årrække forsket i caribisk migration med henblik på at forstå, hvordan migration opleves og tilskrives betydning. I denne forskning har min primære metode været livshistorieinterviews (Olwig 2007). Sådanne interviews åbner op for flere analytiske muligheder. De giver for det første oplysninger om migranternes sociale og økonomiske baggrund, deres afrejse og ankomst til en migrationsdestination, tilpasning til livet i et nyt samfund, og eventuelt senere migration til et nyt sted – eller tilbage til oprindelsesstedet. Men livshistorier er ikke blot faktuelle redegørelser for fysiske bevægelser og socioøkonomiske forhold. De er også fortællinger, hvor individer forsøger at beskrive deres liv på en måde, der giver mening for dem selv. Som den britiske antropolog Nigel Rapport udtrykker det, kan en fortælling betragtes som en *"navigerende handling"*, hvorigennem vi *"skaber en velordnet verden, placerer os selv inden for den, og gør os selv meningsfulde og*

En vestindisk fragtbåd ved kajen i Charlestown, den største by på Nevis. Mange migranter sender materielle goder til familien på Nevis med sådanne skibe, der sejler mellem de caribiske øer. I baggrunden ses Mount Nevis, som udgør en stor del af øen. (Foto: Karen Fog Olwig, 2006).

forståelige over for os selv og andre".¹² Et livshistorieinterview med en migrant genererer altså også data om, hvordan den enkelte opfatter og repræsenterer sig selv i et livsforløb præget af fysisk mobilitet. Sådanne fortællinger skabes imidlertid ikke i et tomrum, men formes af sociale konventioner vedrørende, hvad der skal til for at en historie er værd at lytte til. Det betyder bl.a., at der findes overordnede narrativer, der udstikker rammerne for, hvilken historie der overhovedet kan fortælles.¹³ Disse narrativer siger meget om den samfundsmæssige betydning, migration tilskrives, og dermed om de muligheder man som migrant har for at fremstille sig selv som en socialt anerkendt og respekteret person.¹⁴

Jeg vil her uddybe, hvordan man gennem en analyse af livshistoriers forskellige lag kan nå frem til ny indsigt i migrations betydning i et caribisk samfund, hvor der i mange år har været en stærk tradition for at migrere.¹⁵ Først vil jeg kort diskutere to migrationsnarrativer, der kan forbindes med henholdsvis mandlig og kvindelig migration. Derefter vil jeg vise, hvordan narrativerne indgår i livshistorier fortalt af kvinder, der har tilbragt en årrække som migrantarbejdere i udlandet, og hvorledes de gør det muligt for kvinderne at fremstille sig selv som succesrige og socialt respektable personer.

Beretning om den succesrige tilbagevenden

I løbet af mine feltstudier på Nevis, en tidligere britisk vestindisk ø som nu er del af staten St. Kitts-Nevis, har jeg interviewet mange kvinder, der er vendt tilbage efter at have arbejdet i udlandet. Kvinderne havde været på forskellige caribiske

naboer, i Nordamerika eller Storbritannien – i nogle tilfælde en kombination af disse steder – og deres udlandsophold havde været lige fra et til 45 år. De fleste havde været beskæftiget som husarbejdere, i hvert fald noget af tiden. Mens nogle af kvinderne havde været succesrige i materiel forstand, idet de havde tjent nok til at bygge sig et eget hus og nyde en økonomisk velkonsolideret tilværelse efter deres hjemvenden, så var der andre, der ikke havde ret meget at vise frem i form af økonomisk vinding.

Selv om den materielle gevinst ved at migrere kunne synes at være temmelig mager for disse kvinder, var der ingen af dem, der beskrev deres ophold i udlandet som en skuffelse. Tværtimod fremstillede de sig selv som succesrige returnemigranter. Narrativet om det gode familiemedlem spillede en central rolle i deres skildring af den succesrige tilbagevenden, som jeg vil vise nedenfor gennem Violas historie.¹⁶

Viola

53-årige Viola så umiddelbart ud til at være det diametralt modsatte af den succesrige returnemigrant, da jeg interviewede hende i 2006. Hun boede med sine to yngste børn og deres far i et lille, forfaldent træhus, hvor stuen knap kunne rumme en sofa, to stole og et fjernsyn. Huset, forklarede hun, lå på familiens jord, hvor hun var vokset op, men det tilhørte en af hendes sønner, som havde bygget et moderne hus på en anden del af øen og derfor ikke længere havde brug for det. Viola var tydeligvis ved dårligt helbred. Hun havde et ar på panden og få tænder tilbage i munden. Hun haltede slemt og havde på det ene ben et kæmpe ar ved knæet og en større klump på skinnebenet. På grund af sit dårlige ben, forklarede hun, var hun kun i stand til at varetage to mindre rengøringsjobs.

Til trods for disse uheldige livsomstændigheder var Viola en succesrig returnemigrant, hvis vi skal tro på hendes historie. Hendes udvandring havde været temmelig uplanlagt, forklarede hun, for hun havde egentlig aldrig overvejet at migrere. Men da hendes forlovede gav hende en ferie på den hollandsk-caribiske ø St. Martin, hvor han arbejdede, sagde hun straks ja, og så snart hun ankom til St. Martin, ønskede hun at blive:

”Fra det øjeblik jeg kom til lufthavnen elskede jeg stedet og menneskene. Jeg boede ikke med min forlovede, men med [...] en gammel skolekammerat. Da jeg havde været der i et stykke tid, spurgte hun, om jeg ønskede at tage tilbage til Nevis. Jeg sagde, ’jeg kan virkelig godt lide stedet her, jeg har ikke rigtigt lyst til at tage tilbage nu.’ Så hun begyndte at lede efter et job til mig, og i løbet af en to måneders tid fik jeg arbejde med at babysitte og gøre rent.”

I Violas fortælling blev turen til St. Martin et vendepunkt i hendes liv, som indtil da havde været fyldt med prøvelser og lidelse. To søstre og en bror var

tidligere migreret til England. De sendte ”*hvad de havde råd til*” til familien på Nevis, men det var ikke ret meget. Faderen døde, da hun var ti, moderen da hun var tretten, og Viola boede så i familiehjemmet sammen med en yngre bror og en ældre søster og dennes børn:

”*Åh, det var meget svært. Min søsters børn gik i skole. Så fik hun en baby, før min mor døde, og jeg måtte da hjælpe med at opfostre disse tre børn. Jeg passede dem, og jeg arbejdede i byen med at gøre rent i folks hjem osv. Jeg måtte holde op med at gå i skole – jeg fik aldrig en ordentlig skolegang.*”

Da Viola var 16, udvandrede søsteren til St. Thomas og overlod pasning af hus og børn til Viola. I løbet af få år fik Viola selv tre børn, og hun var da ansvarlig for syv børn – den yngre bror, søsterens tre børn og hendes egne tre. Kort derefter døde søsteren pga. leversvigt forårsaget af alkoholisme. Den samme dag, søsteren døde, mødte Viola en mand fra St. Kitts, som hun begyndte at komme sammen med. Han besøgte hende ofte, og da han migrerede til St. Martin for at arbejde, begyndte han at sende penge og madvarer til Viola. Viola mødte således sin forlovede, som hun kaldte ham, da alt så sortest ud efter en række dødsfald, der gjorde hende forældreløs og ansvarlig for en stor børneflokk i en ung alder. Hans villighed til at forsørge familien og give Viola en rejse til St. Martin, hvor hun fandt arbejde, gav hende nye muligheder.

Man kunne forvente, at det rengørings- og børnepasningsarbejde, Viola fik på St. Martin, ikke ville udgøre den store forbedring i hendes tilværelse. Ja, på baggrund af Violas beskrivelse af arbejdsdagen er det fristende at konkludere, at hun blot blev en udbyttet husarbejder – som så mange andre kvindelige migranter.¹⁷ Men det var slet ikke sådan, hun selv opfattede det. Tværtimod beskrev hun sin arbejdssituation på en meget positiv måde. Hun havde været glad for at have et eget værelse med ”*seng, toiletbord og stol*” og hun havde varme minder om det spædbarn, hun passede. Barnet var så stille, forklarede hun, at hun nemt kunne gøre rent og lave mad, samtidig med at hun passede det. Hun var glad for, at hun var i stand til at tjene lidt ekstra penge ved at gøre rent om eftermiddagen for sin arbejdsgivers søster og mor, som boede i nærheden, også selv om det betød, at hun arbejdede fra kl. 5 om morgenen til ud på aftenen. Hun beskrev familien som ”*flinke folk*”, der behandlede hende godt og inkluderede hende i familiens sociale liv, især ved juletid. De bragte tit gaver til hende, når de havde været på en indkøbs- eller weekendtur. ”*Så det føltes, som om jeg var en del af familien*”, konkluderede hun.

Hvis Viola var en del af arbejdsgiverens familie på St. Martin, så havde hun forladt sine egne børn på Nevis. En boede hos sin farmor, mens to forblev i familiens hjem, hvor søsterens ældste søn nu var blevet familiens overhoved. I lyset af Violas beskrivelse af de mange genvordigheder, hun selv måtte gennemgå, i vid udstrækning fordi hun var forældreløs, kan det forsvares, at hun selv var så hurtig til at forlade sine egne børn. Fra Violas synspunkt var der ingen modsætning i dette:

”Jeg var ked af at forlade dem. Men samtidig forsøgte jeg at skabe et bedre liv for dem, for jeg sendte penge hjem; jeg sendte pakker hver måned; jeg købte tøj til dem alle. Jeg gjorde alt, hvad jeg kunne, for dem. Jeg sendte endda til mine nevøer og min niece.”

Hvad der i Violas migrationshistorie begyndte som en velkommen ferie væk fra et vanskeligt liv på Nevis, blev nu fremstillet som et forsøg på at forbedre familiens kår. Hun havde ikke forladt familien; hun var den gode mor og moster, som gjorde alt, hvad hun kunne, for at hjælpe alle.

Violas ophold på St. Martin fik en abrupt ende efter seks år. Hun arbejdede da ikke længere som hushjælp, men havde fået et job i en dagsinstitution for børn:

”Og så i ’93 var jeg i et slemt uheld. Jeg var på hospitalet i et par måneder. Regningen blev virkelig, virkelig høj. De bad mig om pengene, og jeg fortalte dem, ’jeg har ikke pengene lige nu.’ Så sagde de, at de ikke kunne have mig der længere, for regningen var nu på 20.000 St. Martin penge [...]”¹⁸

[Da du arbejdede i dagsinstitutionen for børn, havde du ikke nogen sygesikring?]

Nej, for at være helt ærlig var jeg ikke rigtigt – da jeg emigrerede sagde de, at de ville ordne mine papirer.

[Så du havde ikke noget visum?]

Nej [...] Og det var jo en politimand som ramte mig.

[Hvad skete der?]

Jeg gik ned mod byen for at ringe. Jeg gik helt ude i vejkanten. Bilen kom så hurtigt, at jeg slet ikke så den. Jeg blev bare ramt – kan du se dette [arret] på min pande? Jeg fik det, da bilen løftede mig og jeg faldt på forruden [...]. Og så bragte de mig til hospitalet. Det første, de spurgte om, da jeg kom til hospitalet, var, om jeg havde drukket. Og jeg sagde, ’nej, jeg har ikke fået noget at drikke i et par uger.’ Og de sagde, at jeg var heldig, at jeg stadig kunne tale efter uheldet. De sagde, at mit ben var brækket fire forskellige steder.

[Blev politimanden anmeldt?]

Politimanden kom dagen efter. Først fortalte han mig, at han havde hørt, at jeg var fuld. ’Nej, det var jeg ikke’, sagde jeg, ’Du kan selv spørge lægen, for han ved det.’ Jeg vidste, at jeg ikke havde drukket. Og så spurgte han mig ikke om mere, han gik bare. Og så kom politimanden ind fem dage senere. Jeg tror nu ikke, han kom for at se mig. Og så fik han øje på mig og kom over og spurgte, hvordan jeg havde det. Han sagde, ’Jeg hører, at du er på øen ulovligt’, og at han kunne hjælpe mig med at få papirerne i orden. Så sagde han til mig, at jeg skulle betale for forruden.

[Forruden?]

Ja. Og jeg var der, og jeg sagde, ’Hvad så med, hvad der skete med mig?’

[Ja, ville han betale for dig?]

Så sagde han, at hans bil ikke var forsikret, han kørte bare i den for at prøve

den. Og så begyndte han bare at snakke om, hvordan jeg var ulovligt på øen. Han fortalte mig, at han ville komme tilbage, men jeg har ikke set ham siden.”

Viola forklarede, at det eneste vidne til uheldet var en migrant fra Den Dominikanske Republik, som heller ikke havde visum, og hun kunne derfor ikke møde op i retten. Politimanden blev aldrig sigtet for uagtsom kørsel, ligesom han ikke blev pålagt at betale for Violas hospitalsregning. Viola blev sendt tilbage til Nevis, så snart hun var fysisk i stand til at rejse.

Man skulle umiddelbart tro, at det at komme hjem som krøbling efter seks år i udlandet med ikke andet end det tøj, hun havde på, og så endda til et hus, der var blevet ødelagt af en nylig orkan, ville være så langt fra den succesrige tilbagevenden, som man kunne tænke sig. Men det var overhovedet ikke sådan, Viola så på det:

”Da jeg kom tilbage her og så min søn, kunne jeg slet ikke tro mine egne øjne [ler]. Han var blevet voksen, jeg kunne ikke genkende ham, min egen søn, fordi han var blevet så stor, så stor.

[Hvordan var det at komme tilbage og ikke være i stand til at genkende din egen søn?]

Det var virkelig noget særligt. Det er svært at beskrive.

[Prøv at beskrive det!]

Det er jo ligesom julen. Julen kommer, og du har bare den der følelse indeni. Jeg var så stolt over at se dem. Den første datter plejede at komme [til St. Martin] hele tiden, men jeg så aldrig den anden datter, som var gift på St. Kitts. Hun forlod sin farmor og blev gift og havde to børn. Da jeg kom [til St. Kitts] for at blive indlagt på hospitalet der, var jeg så glad for at se hende, fordi hun var min yndling [ler]. Og hun sprang i mine arme! Og hun havde to små børn [ler].”

Mens jeg troede, at det ville være en traumatisk oplevelse for Viola ikke at kunne genkende sin egen søn, fordi det med al tydelighed demonstrerede hendes lange fravær fra børnene, så opfattede hun det helt anderledes. Den stolthed, hun udtrykte over at se sin høje, voksne søn, tyder snarere på, at hun følte, hun havde spillet en central rolle i sønnens opvækst, og at sønnens flotte højde nærmest var forårsaget af de mange pakker med fødevarer, hun havde sendt hjem fra St. Martin. For Viola var hendes tilbagevenden mest af alt en lykkelig genforening med børnene, især de to, som hun ikke havde set i de seks år, hun havde været på St. Martin, og et glædeligt møde med børnebørnene, der var født efter hun var rejst. Hun fremhævede endvidere, at børnene havde været lige så glade for at se hende.

Viola fremstillede sin tilbagevenden som en positiv oplevelse, fordi hun havde gjort så meget for familien, at de børn, hun havde forsørget, ønskede at gøre alt, hvad de kunne for hende. En af nevøerne var særligt tæt knyttet til hende:

”Den yngste [af søstrenes børn], hans mor tog til St. Thomas, da han var lille, så han plejede at kalde mig mor. Så han er den, han tager sig altid af mig.”

Denne nevø sørgede for, at hun ikke havde noget at bekymre sig om, da hun vendte tilbage, også selv om hun ikke havde nogen penge eller et eget hjem. Hun

boede først hos nevøen, men derefter købte han et hus til hende, som blev placeret på familiens jord. Viola blev dog ikke i huset, men gav det til sin datter:

”Jeg boede der, indtil min søn forlod dette hus, fordi han havde bygget et andet. Og siden min datter boede i mit hus med sine fire børn, besluttede jeg, ’lad mig komme her med mine to børn og bo hernede.’”

I sin fortælling præsenterede Viola derfor de kummerlige forhold, under hvilke hun boede, som sit eget valg – hun havde givet sin datter det bedre hus, som nevøen havde købt, fordi datteren havde mere brug for det, end hun havde. Hun beskrev også sin afrejse fra St. Martin uden nogen form for materielle goder som sit eget valg:

”Jeg efterlod alt dernede. Min kæreste sendte nogle af sine ting herop. Men sengene og alt gav vi til venner. Du giver og så – man ved det ikke – kan det være en eller anden giver til dig, fordi du har givet.”

Da jeg spurgte Viola mod slutningen af interviewet, om hun slet ikke havde noget dårligt at sige om opholdet på St. Martin, svarede hun, *”Slet ikke noget. Jeg havde det fint på St. Martin, med undtagelse af uheldet, og jeg havde mange venner.”* Og selv hvad angår uheldet, virkede det som om Viola – til trods for sit dårlige helbred – faktisk klarede sig bedre end politimanden, der kørte hende over, for hun bemærkede til sidst, at hun nogle få måneder tidligere havde læst i en St. Martin avis, at han var afgået ved døden og havde efterladt kone og børn.

I Violas livshistorie er ’den gode slægtning’ en central figur, der giver mening til historien om afrejsen, livet i udlandet såvel som tilbagekomsten til oprindelsesøen. I dette narrativ henviser hjemmet ikke primært til selve huset – den imponerende konstruktion som den materielt succesrige migrant kan bygge ved hjælp af de penge, der er tjent i udlandet, og som beviser hvor godt migranten har klareret sig i udlandet. I narrativet om den gode slægtning er hjemmet snarere selve familien, som har nydt godt af de mange penge og gaver, der er erhvervet gennem hårdt arbejde i udlandet.

Fortællinger om den mislykkede tilbagevenden

Narrativet om den velhavende returnemigrant, der får anerkendelse for sine materielle præstationer i udlandet, bygger på et ideal, som ofte ikke bliver realiseret. Ligeledes er narrativet om den gode slægtning, som bliver budt velkommen hjem af den taknemmelige familie, baseret på et ideal, der ikke altid svarer til de realiteter, returnemigranten møder ved sin tilbagevenden. Der kan være mange konflikter mellem dem, der er blevet tilbage for at passe på familiens børn og gamle, og dem der rejser ud for at arbejde og sende penge hjem.¹⁹ Sådanne konflikter præger den migranthistorie, der blev fortalt af Edith, en ugift, barnløs kvinde

Det velholdte familiehjem på Nevis, støttet af slægtninge i udlandet. (Foto: Karen Fog Olwig, 1984).

som vendte tilbage til Nevis efter at have arbejdet 16 år på St. Martin, det meste af tiden som hushjælp.

Jeg interviewede Edith i 1997, tre år efter hun var vendt tilbage til Nevis for at hjælpe med at passe moderen, der havde haft et slagtilfælde, i øvrigt kort efter at faderen var afgået ved døden. Få måneder efter Edith flyttede hjem, døde moderen. Da forældrenes testamente blev åbnet, blev det klart, at de havde efterladt familiens hus til en ældre søster, som var den eneste af de ti søskende, der aldrig havde migreret, men var blevet hjemme hos forældrene. Da jeg interviewede Edith, fortalte hun sin livshistorie som en lang, sørgmodig klagesang. Hun var rejst som helt ung til St. Martin for at søge arbejde, så hun kunne hjælpe med at forsørge familien. Hun beskrev opholdet på St. Martin som et personligt offer, der involverede hårdt slid på en fremmed ø, langt fra den nære familie, men som gjorde det muligt for hende at sende penge og gaver til forældre, søstre og deres børn på Nevis. Hun erindrede, hvordan en ældre søster, som var migreret til St. Kitts, havde sendt skoleuniform og bøger til hende, da hun var barn. Da Edith var på St. Martin, havde hun ligeledes sendt alt, hvad hendes nevøer og niecer på Nevis havde brug for, når skoleåret begyndte. Men mens Edith havde vist taknemmelighed mod sin ældre søster og sørget, da søsteren døde helt ung af blindtarmsbetændelse på St. Kitts, var hendes nevøer og niecer på Nevis ligeglade med hende og ignorerede hende blot. Hun indså nu, forklarede hun, at hun skulle have været mere egoistisk og sparet sine penge op, så hun kunne have bygget sit eget hus på Nevis. I stedet for at blive modtaget med åbne arme og taknemmelighed af familien, da hun vendte tilbage, var hun reelt blevet ekskluderet af familien. Huset, der dannede de fysiske rammer om barndomshjemmet, som hun havde støttet i så mange år, blev testamenteret til en søster, der ikke havde til hensigt at dele det med hende. Hendes situation var yderligere forværret af, at de mange søskende ikke kunne blive enige om, hvordan forældrenes jord skulle fordeles. Det var således ikke engang muligt for hende at bygge et beskedent træhus på et arvet jordlod.

Ediths livshistorie handlede om den gode slægtning, der migrerer for at hjælpe familien, men behandles dårligt af de grådige og selviske slægtninge der bliver

tilbage. Mens Edith var vanskeligt stillet rent materielt, idet hun ikke havde et eget hus eller særlig mange penge at rutte med, følte hun tydeligvis, at hun var i en overlegen position fra et moralsk synspunkt. Hun havde gjort alt for familien, mens de forskellige familiemedlemmer kun tænkte på sig selv og deres økonomiske interesse. Hun nægtede derfor at flytte ud af barndomshjemmet, da søsteren ønskede at gøre krav på det. Da jeg så Edith igen, 10 år senere, boede hun stadig i barndomshjemmet og havde ingen planer om at flytte ud, før familien kunne nå til enighed om, hvordan familiens ejendom skulle deles af de forskellige søskende. Ediths moralske kapital som et loyalt familiemedlem gjorde det åbenbart vanskeligt at smide hende ud af barndomshjemmet, selv om der ikke var nogen tvivl om, at søsteren var enejer af huset.

Narrativet om den moralsk gode returnmigrant, der ikke nyder den respekt og anerkendelse blandt den tilbageværende familie, som vedkommende føler sig berettiget til, hørte jeg ofte blandt migranter, som forsøgte at bevare forbindelsen til familien på Nevis efter mange år i udlandet. Følgende historie, fortalt i 1987 af en ældre kvinde fra Nevis, som var migreret til USA i 1929, illustrerer nogle af de problemer, disse migranter kan opleve:

”Tidligere skrev jeg regelmæssigt til mit gudbarn på Nevis og sendte hende gaver, men hun satte ikke pris på det. De [folk på Nevis] tror, at man bare får ting gratis her. Under mit sidste besøg på Nevis [tre år tidligere] sendte jeg en besked til mit gudbarn om, at jeg havde noget til hende, så hun skulle komme og hente det. Hun kom med en stor taske – jeg ved ikke, hvad hun forventede – og da hun kom, sagde hun, at hun havde en taxa ventende udenfor, så hun kunne ikke blive længe. Hun er en stor, kraftig kvinde, så jeg havde købt et fint stykke stof til hende, så hun kunne sy en kjole til sig selv. Det havde kostet \$10, og jeg fik det på udsalg, så det var meget godt stof. Men kvinden tog det bare og gik. Jeg har ikke skrevet til hende siden.”

Denne historie beskriver i virkeligheden et sammenbrud i familie- eller familieagtige relationer. Den mangel på respekt, som det tilbagevendte familiemedlem oplevede under sit besøg på Nevis, indikerede, at hun kun blev betragtet som en kilde til penge og materielle goder fra udlandet. Materielle interesser havde helt erstattet de personlige bånd og varme følelser, som hun mente burde karakterisere familierelationer. Dette er derfor historien om en mislykket tilbagevendende, der leder til et brud i familierelationer.

Forhandling af fortællinger

Jeg har argumenteret for, at der er to narrativer, der løseligt kan forbindes med forestillingen om den økonomisk succesrige mandlige returnmigrant og forestillingen om den moralsk succesrige kvindelige returnmigrant. Jeg ønsker dog ikke

at give indtryk af, at caribiske kvinder kun handler som moralsk gode familie-medlemmer, der ikke har nogen personlige ambitioner og aldrig stræber mod individuel vinding, eller for den sags skyld, at caribiske mænd aldrig tænker på de slægtninge, de efterlader på hjemøen. Mænd og kvinder ønsker ofte at varetage både personlige og familiemæssige interesser, men de har tendens til at fremstille disse ønsker, så de passer ind i de dominerende mandlige og kvindelige narrativer. Min analyse af følgende livshistorie viser således, hvordan en kvinde, Gwen, beskrev sine personlige ambitioner og ønsker om egen vinding som underordnet familiens ve og vel.

Gwen

Jeg interviewede Gwen i hendes hjem, et grønt betonhus, der lå lige ved den asfalterede vej, som omkranser Nevis. Gwen kunne bryste sig af at være en materielt succesrig returnmigrant, for hun havde bygget sig et nyt hus på Nevis med de penge, hun havde tjent i udlandet efter mere end 30 år som migrantarbejder på tre forskellige øer. Forestillingen om den materielt succesrige migrant spillede dog ikke nogen særlig rolle i hendes fortælling om afrejsen fra Nevis. Tværtimod lignede hendes historie på flere måder Violas. Gwen fortalte, at hun egentlig ikke havde tænkt på at udvandre, fordi hun skulle passe sine ni børn. Hun besluttede sig alligevel for at tage af sted, da en af hendes venner på St. Martin fortalte hende om en jobmulighed der:

”Det var svært her [på Nevis]. Da jeg rejste, havde jeg et rengøringsjob ved hospitalet, og lønnen var lille, men dengang var ting billige. Alligevel havde jeg jo mine børn, som jeg skulle tage mig af, og pengene rakte ikke, så jeg var nødt til at flytte.”

Gwens redegørelse var noget modsætningsfuld, for hun sagde, at hun ikke havde nogen planer om at emigrere, men samtidig fastholdt hun, at det var nødvendigt at gøre det. Begge udsagn giver dog mening, hvis man ser dem i lyset af Gwens position som enlig mor, der forlader sine børn. Når hun lagde vægt på, at hun ikke havde nogen planer om at rejse, fremhævede hun sin identitet som enlig mor, der kæmpede for at opfostre sine ni børn på den magre løn, hun modtog som rengøringsassistent ved hospitalet. Og når hun beskrev udvandringen til St. Martin som en nødvendighed, betonedes hun, at hun var tvunget til at emigrere for at forsørge de mange børn. Begge udsagn indikerer, at det ikke er socialt acceptabelt for mødre at benytte det (mandlige) narrativ om den materielt succesrige migrant. Kvinder med små børn migrerer, fordi de ønsker at være gode mødre, ikke for at forfølge individuelle ambitioner eller ønsker. Det var da også forestillingen om den gode mor, Gwen fremhævede, da jeg spurgte hende, om hun kunne huske, hvordan det var at rejse til St. Martin:

”Jeg var spændt på at forlade mit land og rejse til et andet sted. Men det var ret svært at efterlade børnene. Og når jeg havde ferie, blev jeg aldrig væk.

[Du kom tilbage på besøg?]

Altid.”

Selv om Gwen huskede, at hun var spændt på at rejse, var denne spænding noget overskygget af bekymring over at forlade børnene; og denne bekymring blev så igen opvejet af, at hun fik mulighed for at sende penge og materielle goder tilbage til børnene, og af at hun sørgede for at besøge børnene regelmæssigt. Gwen tilføjede i øvrigt, at hun ikke behøvede at bekymre sig over børnenes velfærd, for hun vidste, at de blev passet godt af de slægtninge, som hun havde placeret dem hos, da hun rejste.

Gwens fortælling om udrejsen som den gode mor, der ofrer sig for børnene, gled gradvist i baggrunden, da hun begyndte at beskrive sit vanskelige migrantliv. Hun var glad for sit første job på St. Martin, hvor hun var i huset hos et hollandsk ægtepar. Men den lokale familie, hun arbejdede for bagefter, underbetalte hende og behandlede hende som en arbejdsslave, og hun beskrev børnene som *”afskyelige”* og *”ubehøvede.”* Denne familie fornyede ikke hendes arbejdstilladelse, og da immigrantmyndighederne opdagede hende, efter hun havde været ni år på St. Martin, blev hun deporteret. Efter et kort ophold på Nevis, arbejdede hun et par år i rengøring på den britisk vestindiske ø Anguilla, men fandt, at lønnen var for lille. Efter endnu et kort ophold på Nevis rejste hun igen:

”Jeg rejste til Tortola [De britiske Jomfruøer], hvor jeg havde et forhold til en fyr, som jeg havde mødt på St. Martin. Og så blev vi gift, bare for at jeg kunne få mine papirer ordnet – jeg blev gift og fik mine papirer ordnet, fordi han havde et [amerikansk] visum. Så rejste jeg til St. Thomas.”

Gwen tilbragte 19 år på St. Thomas, hvor hun arbejdede i et vaskeri og med forskellige former for rengøring. Da hun nåede frem til den del af livshistorien, der handlede om hendes tilbagevenden og bygning af huset, ændrede hun noget på motivet for at udvandre, som jo oprindeligt handlede om at forsørge børnene:

”Da jeg forlod hjemmet [på Nevis] havde jeg til hensigt at bygge et hus. For vi boede i et lille træhus, og det var ved at falde sammen, så jeg var nødt til at gøre noget for at skaffe os et hus. Det var ikke let, men gudskelov så klarede jeg det.

[Så det var det, du gerne ville have – huset?]

Ja, det er, hvad jeg fik for mit vanskelige liv på St. Martin og St. Thomas.”

Det var tydeligt, at hun havde brugt de mange år i udlandet til ikke bare at sende penge, madvarer og tøj hjem til børnene, men også til at spare sammen til et nyt hus. Det blev et hus for hende selv, ikke for hele familien som sådan, for da hun kom tilbage efter 30 år, var børnene for længst flyttet hjemmefra. Alligevel betragtede hun huset som et aspekt af det større mål, hun havde om at hjælpe familien, og beskrev husbygningen som et kollektivt projekt – *”jeg måtte gøre noget for at skaffe os et hus.”* Selv om hun var stolt af, hvad hun havde udrettet – og

Materielt succesrige migranter i USA besøger hjemøen Nevis.
(Foto: Karen Fog Olwig, 1984).

havde måttet gå en del igennem for at nå så vidt – rettede hun en skarp kritik mod forestillingen om den materielt succesrige returnmigrant, som så mange søger at leve op til, når de besøger Nevis:

”Sommetider ser du folk rejse til St. Thomas eller Staterne, og de kommer hjem på ferie – men det er ikke fordi de har ret meget! Det har de ikke! Sommetider kommer de fra Staterne på ferie, og så går de hen i banken og tager et lån. Eller de låner penge fra en ven til billetten. Eller de går til en butik og køber et par kjoler bare for at komme hjem og se flotte ud. Men det er ikke fordi de har ret meget! Det har de ikke! Nogle har, andre har ikke! Nogle er heldige og vinder et par dollars i lotto eller på kasino. Så er de glade og kommer hjem og siger, at de vil købe både det ene og det andet. Ved du, hvor længe det tog mig at bygge dette hus? Jeg måtte spare hver eneste dollar, jeg tjente, for at bygge dette hus. Det er ikke nemt.”

Konklusion

I denne analyse af livshistorieinterviews med kvindelige returnmigranter på Nevis har jeg vist, at det 'mandlige' migrationsnarrativ om individuel materiel succes ikke er særlig attraktivt for de fleste kvindelige migranter. Derimod spiller narrativet om den gode slægtning en vigtig rolle. Det skal ses i lyset af familiestrukturen blandt caribiske arbejdsmigranter. Det er meget almindeligt, at caribiske familier er 'matrifokale',²⁰ således forstået at kernen i familien er en gruppe af kvinder bestående af en ældre kvinde, hendes døtre og deres børn, som bor i samme hus. Mænd er ofte mere løst knyttet til flere hushold, dels som sønner og brødre, dels som seksuelle partnere og/eller fædre til børn. De har derfor været relativt frie til at migrere med det formål at forbedre deres egen materielle velstand. Mange af de kvindelige migranter er derimod enlige mødre, som har hovedansvar for deres børns ve og vel. For dem vil det primære mål med migration være at sende penge

hjem, der kan give deres børn et bedre liv. Violas og Gwens livshistorier eksemplificerer dette. Men de viser også, at det at sende penge hjem ikke bare handler om at være en god forsørger, men også om at vise, at man er en god mor, så man kan vinde respekt i det lokale samfund på Nevis. Selv når kvinderne har flere motiver for at migrere, så som et ønske om at se andre steder, møde nye folk, søge nye eventyr og tjene nogle penge så de kan bygge deres eget hus, kan disse motiver ikke figurere som de primære grunde til at migrere. Interviewene med Viola and Gwen viser, at disse motiver må neddæmpes til fordel for den eneste moralsk legitime grund, den enlige mor kan have for at migrere, nemlig nødvendigheden af at søge lønarbejde så hun kan forsørge børnene og skabe et bedre liv for dem. Der er således en tæt sammenknytning mellem migrationshistorier, kønsroller og familiemønster, hvilket understreger, at narrativer ikke blot er redegørelser for konkrete hændelsesforløb. De er sociale konstruktioner, der skaber sammenhæng og betydning i livsforløb ved at indskrive dem i sociale fællesskaber forbundet med bestemte moralske værdier og sociale normer – her familien.

Narrativet om den pligttopfyldende kvinde, der migrerer for at hjælpe familien, er ikke kun vigtigt for mødre. Edith, enlig kvinde uden børn, benyttede det også, da hun fortalte sin migrationshistorie. Ved at fremhæve hvordan hun havde arbejdet hårdt for at sende penge og gaver til familien, præsenterede hun sig selv som en moralsk retskaffen person, der havde fortjent familiens største respekt som et betydningsfuldt familiemedlem – en opfattelse, som den tilbageværende familie desværre ikke delte helt. Gennem sin fortælling insisterede hun på, at moralske værdier kan være vigtigere end økonomisk gevinst. På denne måde forklarede – og legitimerede – hun også, hvorfor hun var vendt tilbage med så få økonomiske ressourcer.

Det 'mandlige' narrativ om den ambitiøse migrant, der rejser ud for at tjene penge, så han kan vende tilbage som materielt succesrig migrant, kan forbindes med de ambitioner om social og økonomisk mobilitet ind i den respektable middelklasse, som mange fra de lavere sociale lag nærer, men som ofte ikke kan udfries i de små caribiske øsamfund, hvor de økonomiske muligheder er begrænsede. Det 'kvindelige' narrativ om den ansvarsfulde migrant, der forbliver et godt og loyalt familiemedlem, kan knyttes til de moralske værdier og praksisser vedrørende familie og slægtskab, der er udviklet blandt den store fattige befolkning. Begge narrativer er vigtige, hvis vi ønsker at forstå, hvordan caribere skaber og genskaber deres liv, erfaringer og identiteter gennem migration.

På et mere generelt plan viser narrativerne, at de statistiske analyser af befolkningsbevægelser, baseret på for eksempel push-pull modeller, kun giver et begrænset indblik i migration. Disse modeller, som har været meget dominerende i migrationsforskningen, kan nok belyse på et overordnet plan, hvordan økonomiske problemer kan 'skubbe' folk til at rejse væk for at søge arbejde, eller hvordan økonomiske muligheder bestemte steder i verden kan 'tiltrække' folk, som

ønsker at forbedre deres materielle kår. På det mere konkrete plan kommer disse modeller dog hurtigt til kort, idet mennesker ikke bevæger sig efter økonomiske kalkuler alene, men under påvirkning af de sociale sammenhænge, de indgår i. Her spiller migrationsnarrativer en vigtig rolle. Det mandlige narrativ om den materielt succesrige migrant, der også kendes i forskellige varianter fra andre samfund præget af migration, kan til en vis grad forbindes med den økonomiske tilgang, der ligger bag push-pull teorien. Men som nævnt lever dette narrativ ofte sit eget liv, således at optimistiske historier om succesrige migranter får folk til at migrere eller blive ved med at arbejde i udlandet, selv om det ikke kan betale sig ud fra en rent økonomisk betragtning. Begrænsningen i de økonomisk funderede push-pull teorier bliver endnu mere markant, når det drejer sig om det kvindelige narrativ, som jo handler primært om moralske, ikke økonomiske værdier. Det er på viljen til at ofre sig for familien og klare det vanskelige liv som migrant, at kvindernes succes måles, ikke på deres evne til at skaffe sig rigdom og velstand. Denne kvalitative analyse af livshistorier peger derfor på, at det er vigtigt at studere den specifikke sociale og kulturelle kontekst inden for hvilken migration foregår, og ikke bare de mere generelle strukturer, der giver et overordnet billede af befolkningsbevægelser på globalt plan.

Noter

- 1 Helt grundlæggende kan et narrativ defineres som en fortælling, hvor en række begivenheder sammenkædes og gives mening fra fortællerens synspunkt.
- 2 Margaret Byron, "Expanding narratives of emigration and return" i Jean Besson og Karen Fog Olwig (red.) *Caribbean Narratives of Belonging. Fields of Relations, Sites of Identity*, 2005, s. 139–55. Se også Heather Horst, 'Back a Yaad': *Constructions of Home Among Jamaica's Returned Migrant Community*, 2003; H. Horst, "Building Home. Being and Becoming a Returned Resident," i Dwaine E. Plaza and Frances Henry (red.) *Returning to the Source. The Final Stage of the Caribbean Migration Circuit*, 2006, s. 123–144; Lars Ole Hansen, *Mellem mobilitet og stedbundethed. Hjem, sted og bevægelse blandt ældre grenadiske retur-migranter tilbagevendt fra USA og Storbritannien*, 2009.
- 3 Befolkningen kan betegnes som enten vestindere eller caribere.
- 4 Byron 2005, s. 206, egen oversættelse fra engelsk.
- 5 Cf. Byron 2005
- 6 Karen Fog Olwig, "Constructing Lives: Migration Narratives and Life Stories among Nevisians", i Mary Chamberlain (red.) *Globalized Identities*, 1998, s. 63–80; K.F. Olwig, "Narratives of home: visions of 'betterment' and belonging in a dispersed Caribbean family", i Besson og Olwig (red.) *Caribbean Narratives of Belonging*, 2005, s. 189–205; K.F. Olwig, *Caribbean Journeys: An Ethnography of Migration and Home in Three Family Networks*, 2007.
- 7 Storbritannien og Danmark forbød som de første kolonimagter i Vestindien den transatlantiske slavehandel i 1808.
- 8 Slaveriet ophørte på de britiske øer i 1838, på de danske øer i 1848 efter et slaveoprør.
- 9 Elizabeth Thomas-Hope, "The Establishment of a Migration Tradition" i Colin G. Clarke (red.) *Caribbean Social Relations*, Centre for Latin-American Studies, The University of Liverpool, Monograph Series Nr. 8, 1978, s. 66–81.

- 10 Bonham Richardson, *Caribbean Migrants. Environment and Human Survival on St. Kitts and Nevis*. 1983; Thomas-Hope, 1978; Elizabeth Thomas-Hope, *Explanation in Caribbean Migration: Perception and the Image - Jamaica, Barbados and St. Vincent*, 1992; Elizabeth Thomas-Hope, "Globalization and the Development of a Caribbean Migration Culture", i Mary Chamberlain (red.) *Caribbean Migration. Globalised Identities*, 1998, s. 188-99; Karen Fog Olwig, *Global Culture, Island Identity: Continuity and Change in the Afro-Caribbean Community of Nevis*, 1993; Olwig, 2007.
- 11 Denne redegørelse bygger på bl.a. Raymond T. Smith, *The Matrifocal Family. Power, Pluralism and Politics*, 1996; Christine Barrow, *Family in the Caribbean. Themes and Perspectives*, 1996; Olwig 2005, 2007.
- 12 Nigel Rapport, *Transcendent Individual*, s. 47, egen oversættelse fra engelsk.
- 13 Edward M. Bruner, "Ethnography as Narrative", i Victor W. Turner and Edward M. Bruner (red.) *The Anthropology of Experience*, 1986, s. 139-55.
- 14 For en uddybning af livshistorieinterviews se George C. Rosenwald og Richard L. Ochberg "Introduction: Life Stories, Cultural Politics, and Self-Understanding" i G.C. Rosenwald og L. Ochberg (red.) *Storied Lives. The Cultural Politics of Self-Understanding*, 1992, s. 1-18, Charlotte Linde, *Life Stories. The Creation of Coherence*, 1993; James L. Peacock og Dorothy C. Holland, "The Narrated Self: Life Stories in Process", *Ethos* 21, nr. 4, 1993, s. 367-83.
- 15 Jeg vil gerne takke redaktørerne af dette særnummer og den anonyme fagfællebedømmer for deres gode kommentarer.
- 16 Alle citater fra interviews med de caribiske kvinder er oversat fra engelsk til dansk af mig.
- 17 Se for eksempel Shellee Colen, "'Just a Little Respect': West Indian Domestic Workers in New York City," i Elsa M. Chaney and Maria Garcia Castro (red.) *Muchachas No More. Household Workers in Latin America and the Caribbean*, 1989, s.171-194; Shellee Colen, "'Housekeeping' for the Green Card: West Indian Household Workers, the State, and Stratified Reproduction in New Yorkin", i Roger Sanjek and Shellee Colen (red.) *At Work in Homes: Household Workers in World Perspective*, 1990, s. 89-118; Shellee Colen, "'Like a Mother to Them': Stratified Reproduction and West Indian Childcare Workers and Employers in New York", i Faye Ginsburg and Rayna Rapp (red.) *Conceiving the New World Order, 1995, s.78-102; P. L. Aymer, Uprooted Women. Migrant Domestic Workers in the Caribbean*, 1997; Pierrette Hondagneu-Sotelo, *Doméstica. Immigrant Workers Cleaning and Caring in the Shadows of Affluence*, 2001; Rhacel Salazar Parreñas, *Servants of Globalization. Women, Migration and Domestic Work*, 2001.
- 18 Den officielle valuta på St. Martin er guilder, der på de hollandske Antiller er knyttet til den amerikanske dollar med en vekselkurs på ca. 1,79 for 1 US dollar. 20.000 guilder svarer derfor til ca. 67.000 danske kroner.
- 19 Se Karen Fog Olwig, "A wedding in the family: home making in a global kin network", *Global Communities*, bind 2, nr 3, 2002, s 205-18; Olwig, 2007.
- 20 Smith, 1996.

Litteratur

- Aymer, P. L. 1997: *Uprooted Women. Migrant Domestic Workers in the Caribbean*. Praeger Publishers, Westport, Conn.
- Barrow, Christine 1996: *Family in the Caribbean. Themes and Perspectives*. Ian Randle Publishers, Kingston.
- Bruner, Edward M. 1986: "Ethnography as Narrative" i Victor W. Turner and Edward M. Bruner (red.): *The Anthropology of Experience*. University of Illinois Press, Urbana, s. 139-55.
- Byron, Margaret 2005: "Expanding narratives of emigration and return" i Jean Besson og Karen Fog Olwig (red.) *Caribbean Narratives of Belonging. Fields of*

- Relations, Sites of Identity*. Macmillan Education, Oxford, s. 206-221.
- Colen, Shellee 1989: "‘Just a Little Respect’: West Indian Domestic Workers in New York City" i Elsa M. Chaney og Maria Garcia Castro (red.): *Muchachas No More. Household Workers in Latin America and the Caribbean*. Temple University Press, Philadelphia, s. 171-194.
- 1990: 'Housekeeping' for the Green Card: West Indian Household Workers, the State, and Stratified Reproduction in New York" i Roger Sanjek and Shellee Colen (red.): *At Work in Homes: Household Workers in World Perspective*. American Ethnological Society Monograph Series, Nr. 3, s. 89-118.
- 1995: "‘Like a Mother to Them’: Stratified Reproduction and West Indian Childcare Workers and Employers in New York" i Faye Ginsburg and Rayna Rapp (red.): *Conceiving the New World Order*. University of California Press, Berkeley, s.78-102.
- Hansen, Lars Ole 2009: *Mellem mobilitet og stedbundethed. Hjem, sted og bevægelse blandt ældre grenadiske returnmigranter tilbagevendt fra USA og Storbritannien*. Kandidatspeciale, Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
- Hondagneu-Sotelo, Pierrette 2001: *Doméstica. Immigrant Workers Cleaning and Caring in the Shadows of Affluence*. University of California Press, Berkeley.
- Horst, Heather 2003: "‘Back a Yaad’: Constructions of Home Among Jamaica’s Returned Migrant Community". Ph.D. Afhandling, University College London.
- 2006: "Building Home. Being and Becoming a Returned Resident" i Dwaine E. Plaza og Frances Henry (red.): *Returning to the Source. The Final Stage of the Caribbean Migration Circuit*. University of the West Indies Press, Mona, Jamaica, s. 123-144.
- Linde, Charlotte 1993: *Life Stories. The Creation of Coherence*. Oxford University Press, New York.
- Olwig, Karen Fog 1993: *Global Culture, Island Identity: Continuity and Change in the Afro-Caribbean Community of Nevis*. Harwood Academic Publishers, Reading.
- 1998: "Constructing Lives: Migration Narratives and Life Stories among Nevisians" i Mary Chamberlain (red.): *Globalized Identities*. Routledge, London, s. 63-80.
- 2002: "A wedding in the family: home making in a global kin network". *Global Communities* bind 2, nr. 3, s. 205-18.
- 2005: "Narratives of home: visions of ‘betterment’ and belonging in a dispersed Caribbean family" i Jean Besson og Karen Fog Olwig (red.): *Caribbean Narratives of Belonging: Fields of Relations, Sites of Identity*. Macmillan Education, Oxford, s. 189-205.
- 2007: *Caribbean Journeys: An Ethnography of Migration and Home in Three Family Networks*. Duke University Press, Durham, NC.

- Parreñas, Rhacel Salazar 2001: *Servants of Globalization. Women, Migration and Domestic Work*. Stanford University Press, Stanford.
- Peacock, James L. and Dorothy C. Holland 1993: "The Narrated Self: Life Stories in Process". *Ethos* bind 21, nr. 4, s. 367-83.
- Rapport, Nigel 1997: *Transcendent Individual*. Routledge, London.
- Richardson, Bonham 1983: *Caribbean Migrants. Environment and Human Survival on St. Kitts and Nevis*. The University of Tennessee Press, Knoxville.
- George C. Rosenwald og Richard L. Ochberg 1992: "Introduction: Life Stories, Cultural Politics, and Self-Understanding" i G. C. Rosenwald and L. Ochberg (red.): *Storied Lives. The Cultural Politics of Self-Understanding*. Yale University Press, New Haven, s. 1-18.
- Smith, Raymond T. 1996: *The Matrifocal Family. Power, Pluralism and Politics*. Routledge, New York.
- Thomas-Hope, Elizabeth 1978: "The Establishment of a Migration Tradition" i Colin G. Clarke (red.): *Caribbean Social Relations*. Centre for Latin-American Studies, The University of Liverpool, Monograph Series Nr. 8, s. 66-81.
- 1992: *Explanation in Caribbean Migration: Perception and the Image – Jamaica, Barbados and St. Vincent*. Macmillan, London.
- 1998: "Globalization and the Development of a Caribbean Migration Culture" i Mary Chamberlain (red.): *Caribbean Migration. Globalised identities*. Routledge, London, s. 188-99.

Migration Narratives: Stories of the good Relative among Caribbean Women

Since the abolishment of slavery during the middle of the nineteenth century, the Caribbean has been characterized by a strong migration tradition. Research on Caribbean migration has shown that this tradition has been nourished by narratives of the successful return migrant, who moves back home rich in money and material goods. In this article I will argue that this is a 'male' narrative emphasizing the importance of achieving social and economic mobility through migration. Through life story interviews with female return migrants on the Caribbean island of Nevis, this article points to the existence of a complementary 'female' narrative revolving around the good relative who migrates to help the family left behind. In this narrative a successful return is not measured by material gain, but rather by the extent to which support has been sent to the family and the respect this engenders in the local community. The analysis shows that, while the two narratives of return are gendered, individuals may draw on both, depending on their particular experiences abroad and the specific aspects of their life story they are recounting. The narratives therefore should not be viewed as factual accounts

of migration, but rather as culturally specific modes of representation that give meaning and purpose to individual lives. Nevertheless, the narratives shape individuals' understandings and practices of migration, and they therefore play an important role in actual migration processes.